

Hermeneutikast ajaloos, tänases maailmas ja Piibli tõlgendustes

RANDAR TASMUTH, EELK UI piibliteaduste õppetooli professor

Üks suuremaid raskusi perekonnas, töökohal, kirkus ja ühiskonnas on see, et mõnikord ei osata asjakohaselt ja korrektselt mõista ka lihtsaid asju. Ühendatakse kokku sobimatuid kujundeid ja omistatakse mõistetele meelevaldseid tähendusi.

Käesoleva kirjutise püüd on aidata näha pika ajalooga distsipliini kujunemist ja skematiseerida selleks väga lühidalt hermeneutika ajalooline vaade. Seejärel peatuda hermeneutika ülesandel, toimimisviisidel ja seostel teiste teadustega. Viimaks aga pakkuda ühte võimalust süveneda hermeneutika võimalustele kirikutöös. mahupiirangute tõttu konkreetseid tekstinäiteid tuua ei ole võimalik.

1. Ajalooline tagasivaade hermeneutika päritoluloole

Üldise hermeneutika juured on antiigis, kus hermeneutikat mõisteti osana kunstide laiaast valdkonnast ning hermeneutikat nimetati Aristotelese järgi hermeneutika kunstiks. Esimese hermeneutika kasutusena võib täheldada eeposte *Iliase* ja *Odüsseia* motiivide hilisemaid tõlgendusi.

Ajaliselt kulges Iisraeli usuline ja kultuuriline ajalugu paralleelselt Kreekaga. Eeposte sünni ja järgnevatel sajanditel tärganud muu kirjanduse ning filosoofia paariline oli Heebrea Piibli suuline pärimuslugu ja kirjanduslugu. Iisraeli usu ja kultuurilise identiteedi aluseks olid pühad kirjutised *Seadus*, *Prohvetid* ja *Kirjad*. Tähtsaim oli Seadus ehk Toora, mis sisaldas jumalikult kehtestatud elukorda nii kogu loodu kui inimese osas. Pühakirja seletamine tähendas uutele küsimustele vastuste otsimist kui ajalooline ja sotsiaalne olukord seda eeldas.

Uue Testamendis ilmneb hermeneutiline tööviis juba igal sammul, sest Jeesust Issandana ja Messiana kuulutanud algkristlus kohaldas oma mõtteliinid Heebrea Piiblile ehk Iisraeli Pühakirjale toetuvana. Nii Jeesus kui Paulus kuulutasid uue ajastu algust ning vana lepingu mõttejoone täitumist.

Jeesuse õpetused ilmnevad mitmel puhul tema enda mitmetahuliste selgitustena Toora kohta, mis on teisisõnu tõlgendused ja kohandused. Näiteks Jeesuse vastus variseridele abielulahutuse asjus (Mk 10:1-9).

Apostel Paulus tõendas usust õigeks mõistmise esmasust kogu Seaduse täiemahuliste nõuete täitmise ees ajalise ehk ajaloolise arutluse põhjal. Ta kirjutas: „Sest mida ütleb Pühakiri? Aabraham uskus Jumalat, ja see arvati talle õiguseks“ (Rm 4:3). Mille alusel ta seda tegi? Näitena võib tuua, et ta rajas oma järelduse *enne* Toora Siinail andmist Aabrahami kohta käivatele Toora enda sõnadele: „Ja ta uskus Issandat ning see arvati temale õiguseks“ (1Ms 15:6).

Patristiline hermeneutika püüdis kristluse varajastel sajanditel rikastada Pühakirja mõistmist selle tekstidest mitmekordset tähendust avastades. Nagu Vana ja Uus Testament omal ajal, nii rõhutas ka patristiline tõlgenduskunst pärimuste keti tähtsust tekstide tähenduse otsimisel.

Hermeneutilises protsessis osalemine on pärimuste ja varasemate teadmiste ketis osalemine ja sellele toetumine. Pärimuste kett on väärtus, mis aitab meid nii maailma üldise mõistmise, moraali, kommete ja inimlikkuse omandamisel. Pärimuse keti kujund näitab, et selle lülidel on omavaheline kokkupuude ja katkematus.

Reformatsioon Euroopas oli ise hermeneutiline sündmus ning paljus Pühakirja tõlgendustraditsiooni toodud muudatus. Toimus ristiusu allikate juurde tagasi minemise uusavastus (ld *ad fontes*). Martin Lutheri kohaselt on Pühakirja autoriks Püha Vaim ning seetõttu kõneleb Jumal läbi Piibli teksti selgel ja inimese päästmise jaoks piisaval viisil.

Uuemal ajal rõhutas Hans-Georg Gadamer seda, et hermeneutika leiab aset igal pool, kus inimolendid üldse midagi mõista püüavad. Näiteks püüdis Rudolf Bultmann demütologiseerimise meetodi abil avastada tekstide sügavamat tähendust, mis peitub neid esitavate omast ajast tingitud mütoloogiliste kontseptsioonide taga.

2. Üldine vaade hermeneutikale ja selle seostele teiste distsipliinidega

Hermeneutika teooriates on mitmeid erinevusi määratluste, lähtekohtade ja meetodite osas. Kummaline on see, et erinevate hermeneutika teoreetikute süsteemid erinevad kohati nii palju, et esmalt on neilgi vaja üksteisele selgitada, mida igal korral mõistete all mõeldakse. Teisisõnu, aega kulub juba esimesel tasandil erinevate mõtlejate mõistete tähenduse omandamisel. Ometi peaks hermeneutika teooria just tekstide mõistmist hõlbustama.

Ühiselt eristatakse üldist filosoofilist ettevõtmist ja konkreetseid tõlgendamise vorme nagu õiguslik, ajalooline, kirjanduslik, teoloogiline hermeneutika. Mõistes, et tõlgendusprotsessi „vahendaja“ on keel, saab tõlgendust suures plaanis mõista keelelise protsessina. Üks võimalus hermeneutika ja eksegeetika seoste kujutamiseks on järgnev:

- Eksegeetika abil püütakse leida Piibli teksti algseim tähendus ja mõju tekstide ajas ja ümbruses esmasele ja seega autori(te) poolt kavandatud sihtrühmale.
- Hermeneutika abil püütakse leida eksegeesitud Piibli teksti tähendus ja mõju tõlgendaja enda ajas ja ümbruses suunatuna nüüdsele ehk tänasele ja meie poolt kavandatavale sihtrühmale.

Näiteks Grant Osborne määratles hermeneutikat kui vahenduskunsti. Hermeneutika suur ülesanne on olla katvam protsess, milles eksegees ühelt poolt ja kontekstualiseerimine teiselt poolt kujutavad endast kultuure läbiva kommunikatsiooni kahte aspekti. Järgnevalt mõned mõisted, kus loomulikult kõlab kaasa ka selle kirjutise autori süsteeminägemise viis.

Hermeneutilise ringi ideed seostatakse Schleiermacheriga, ent Gadameri filosoofia läbi on hermeneutilise ringi mõiste saanud humanitaarteadustes üldaktsepteerituks.

- Tekstide tõlgendamise puhul on hermeneutilise ringi tunnistamine eelduseks nende vaatlemisel terviklikuna, kus arvestatakse nende ajaloolist, tekstiloolist, mõisteloolist jne horisonti ehk laiemat konteksti.

Eelmõistmine. Hermeneutilise ringiga tähistatakse üksiku ja üldise suhet. Me ei saa mõista ühtegi üksikut asja ilma selle taustsüsteemi tundmata. Samal ajal koosneb taustsüsteem ise vaid üksikutest asjadest. Hermeneutilise ringi vältimatust tõlgendamisprotsessis põhjendatakse sellega, et meil on tõlgendatavast alati olemas mingi eelteadmine ehk eelmõistmine.

Oluline on olla teadlik oma eelmõistmise olemasolust, kuna siis on võimalik teha vahet eelmõistmise ja automaatse eelarvamuse vahel. Eelmõistmist pole võimalik kõrvale jätta ega mõne määratlusega või pelga väitega tühistada.

Tunnetuse kujunemine. Tunnetuse edenedes selle varasemas tsüklis olemas olevad eelmõistmised kas tühistatakse või kinnitatakse tõlgendamise mitmendal ringil hermeneutilise struktuuri selginemise tõttu.

Hermeneutilisest ringist mõneti avaram kujund on hermeneutiline spiraal. Spiraal on nagu üksteise peale asetatud omavahel seotud ringid, mida võib ette kujutada vedruna. Hermeneutiliselt spiraalil liikumine on nagu keerdreppil ronimine, kus jõutakse samadesse punktidesse, ainult kõrgemast vaatepunktist nähtuna. Hermeneutiliselt spiraalil liigub mõte läbi induktsiooni ja deduktsiooni.

Deduktsioon on arutlemine üldiselt üksikule, see on nagu mingi taandamine konkreetsele.

Induktsioon on arutlemine üksikult üldisele, see on üldistav liikumine abstraktsele.

Hermeneutikes töös kehtivad üldised loogika reeglid ning nende tähelepanuta jätmise kahjustab tõlgendusprotsessi tõepärasust. Võimalikest ohtudest olgu siin nimetatud kaks:

Tautoloogia. See on mõiste määratlemine iseenda kaudu. Vahel on see tõesena näiv, kuid on loomult sisutühi, ehk uut teadmist ja selgitust mitte andev tühiväide. Elu eesmärk on elu ise.

Demagoogia. See on võtete kogum inimese teadlikuks eksitamiseks.

Vahetõttu: teoloogias kasutatuna hermeneutika on loogiliste, filosoofiliste, kirjanduslike ning teiste teaduslike meetodite rakendamise kogum Pühakirjast uute, kandvate ja ülesehitavalt kasutatavate tõlgenduste saamiseks. Siin peitub hermeneutika ülesanne.

Hermeneutikat kui millegi kogetava tähenduse leidmist kasutab inimene kõikjal kui kohtutakse tekstidega, märkidega, sümbolitega, piltidega, kujunditega.

Seetõttu on hermeneutika kasutus laialdane ja paljudel juhtudel märkamatu, sest see protsess leiab aset kõikjal, kus on vaja midagi selgemalt mõista.

On arusaadav, et kõikehaarav tunnetust suunav hermeneutiline protsess algab lapsepõlvest.

3. Kirikliku hermeneutilise vaate üldjooned

Kiriklik hermeneutika jagab samu üldiseid ülal nimetatud eeldusi, mille kohaselt hermeneutikal on ühtaegu kolm aspekti, milleks on *teadus*, *kunst* ja *kommunikatsioon*. Seejuures on igal aspektil oma reeglid

- 1) Esmalt lähenetakse tekstile kolmanda isikuna küsides, mida see *tähendas* (eksegees).
- 2) Teiseks tullakse esimese isiku tasandile küsides, mida see *tähendab* minule.
- 3) Kolmas on kuulutuse tasand, ja seal me küsime, *kuidas* jagada seda, mida tekst tähendab minule, „sinuga“ ja „nendega“, kellele mina kõnelen.

Teksti, selle tõlgenduse ja autoriteedi omavahelisi suhteid hermeneutilise ringi ehk spiraali läbi viimise etappidel kujutab üks võimalikest skeemidest nõnda (Osborne 1991: 8):

Esimene tasand	↓	tekst	↑	kaasa mõeldud (<i>implicit</i>) autoriteet
Teine tasand	↓	tõlgendus	↑	tuletatud (<i>derived</i>) autoriteet
Kolmas tasand	↓	kontekstualiseerimine	↑	rakendatud (<i>applied</i>) autoriteet

Igal teadusel on oma objekt ehk see, keda või mida uuritakse ning subjekt, kes seda läbi viib ning eesmärk, miks seda tehakse. **Kirikliku hermeneutika objekt on Pühakiri**, subjekt nii üksikisik tõlgendajana kui ka kollektiiv õppeasutuse õppetoolina, kogudusena ja laiemalt kirikuna.

Keskne tähendus on eesmärgil, mille jaoks ning kellele tõlgendust läbi viiakse. Tõlgenduse eesmärk ja subjekt kui tõlgendaja on otseses omavahelises seoses ning mõlemast oleneb tõlgenduse tulemus. Ent kõikjal oleme seotud ka küsimusega autoriteetsuse järele.

Pühakirja autoriteet ja selle kujunemine

Kes omistab autoriteedi, kellele ja kuidas? Vastavat väljendit on Piiblist raske leida.

Ladina sõna *auctoritas* viitab väärikusele, mõjuvõimule, lugupeetavusele, kindlustusele jne

Pühakirja autoriteeti selgitavad mõned põhimõtted:

- (1) Kirjaliku kuju saanud Jumala sõna on usaldusväärne oma jumalikult kavandatud eesmärgi tõttu
- (2) Jumala sõna on kognitiivselt mõistetav kui neid eeldusi tunnustatakse ja töö nendele rajatakse
- (3) Inimlik tõlgendaja peab laskma ilmutusel öelda, mida see öelda tahab ega saa seda allutada oma korrale ja uskumustele
 - Eksegees on loomult teoreetilisem ning sõnumi sünniaja oludele suunatum.
 - Hermeneutika on konkreetsem ja pragmaatilisem ning tõlgendaja oma ajaloolisele ning sotsiaalsele kontekstile suunatum.

Hermeneutika puhul paikneb kontekstuaalsuse rõhk Piibli sõnumi tõlgendamisel iga ajastu konkreetsete inimeste jaoks nende igapäevases olukorras.

- **Piibellik hermeneutika kujutab endast teksti juurest konteksti juurde viivat spiraali, teekonda algse tähenduse juurest tänase tähenduse ja tähenduslikkuse ehk tähtsuse juurde.**
- **Hermeneutika on kommunikatsioonisündmus.**

Piiblitõlgendus kui kommunikatsioonisündmus arvestab üldise kommunikatsiooniteooria reeglitega, kus teave liigub **saatja** (*sender*), **sõnumi** (*message*) ja **vastu võtja** (*receiver*) vahel näiteks kas visuaalselt, auditiivselt, audiovisuaalselt või muul viisil.

saatja	→	sõnum	→	vastu võtja
autor oma ajaloolises kontekstis		tekst		lugeja oma konkreetsetes kontekstis
<i>minevik</i> , ei ole enam küsitletav		<i>ajalik või ajatu?</i>		<i>olevik</i> , kellelt oleks lugejal küsida?

A) Tekst on ajalooline nähtus kahes mõttes, esmalt teksti enda kujunemisloona ja selle lõpptulemusena ning teiseks ajaloost ehk mineviku asjust jutustajana.

B) Tekst on ka lugejaga „kohtuja“ lugeja enda ajas, autori asemel, ning seega ise tõlgendamislöö algus.

Seetõttu ei kaota Piibli algkeeled ja nende tundmise vajadus kunagi oma alust panevat tähendust hermeneutika jaoks, sest **iga tõlge emakeelde on samas ka esimene tõlgendus.**

Hermeneutikate rakendamise ülesanne kristlaste seas on mõista Pühakirja õigesti ja tõlgendada seda evangeeliumi kohaselt. Seetõttu on kristlaste juures keskne niisugune ühine ning jagatud eelmõistmine, mis näeb Pühakirjas iseendast tunnistust andvat Sõna.

EKOE liikmesikirikud märkinud oma tõlgendustel kasutatava eelmõistmise juhisteks reformatsiooniajal koostatud usutunnistused. EELK puhul aitavad tõlgendusel kaasa vanakiriklikud usutunnistused ja Augsburgi usutunnistus. Siiski ei ole usutunnistuste rakendamine päris lihtne vähemalt kahel põhjusel:

- (1) Esiteks, kuna usutunnistused ei ole Pühakiri, vajavad usutunnistused aja möödudes *ise* oma uuenevat tõlgendamist Pühakirja alusel, mida eeldab ja nõuab hermeneutilise ringi ehk spiraali põhimõte;
- (2) Teiseks ei ole kuidagi standardne ega kusagil kokku lepitud see, *kuidas* usutunnistustest sõnastused konkreetsete teemade nagu loodu, sünd, elu, seksuaalsus, abielu, vananemine, vanadus, haigus, eutanaasia, tehisaru, sõda, poliitika, raha jne puhul eelmõistmisena toimivad või neid tõlgendustes teadlikult esile tõstetakse.

Iga üksik teadlane, uurimisrühm, kogudus ja konfessioon kui tõlgenduse subjekt teeb neis asjus omad otsustused ja leiab teed, kuidas usutunnistused meid tõlgendamisel abistavad.

Samalaadne Pühakirja uue eksegeetilise uurimise alusel tehtava kontrolli vajadus kehtib ka traditsiooni tähenduse hindamisel tõlgendusele.

4. Kristliku hermeneutika alused ja eeldused

Esimene alus ja eeldus on ilmutus ning selle tunnistamine. Inimene võib Jumalast üldse midagi teada saada vaid Jumala enda ilmutuse kaudu. Seda on kujutatud joonel Iisrael → Kristus ning tunnistusena on selle ilmutuse algkristlik tõlgendus kirja pandud juba Heebrea kirja alguses:

Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi ta on ka maailmad teinud...(Hb 1:1-2).

Pühakirja tõlgenduse mõningaid eeldusi ja põhimõtteid tänasel päeval kasutamiseks võib kokku võtvalt esitada nõnda:

- 1) Piibli tunnistuse ajaloolisusega arvestamine
- 2) Piibli ajastu mõistete ja sümbolimaailmaga tutvumine
- 3) Püüdlus esmalt algkeeltele põhineva eksegeesi abil mõista Piibli kirjutiste algset eesmärki
- 4) Piiblis siseste tõlgendustega ja mõjulooga arvestamine
- 5) Samasuunaliste väidete, tunnistuste, suuniste esinemine mitmes kohas, erinevast ajast ja oludest pärinevatena
- 6) Tõlgendaja ehk tõlgenduse subjekti enda avamine Piibli töotustele ja nõuetele
- 7) Omaenda kogemusest teadlik olemine ja sellega arvestamine – mitte viies oma kogemust Piiblis, aga olles avatud kuulama, mõtisklema, õppima
- 8) Avatud olek metoodiliste viiside mitmekesisusele ja oma aja teaduse saavutuste kasutamisele näiteks psühholoogia, loodusteaduste üldse ja ühiskonnateaduste vallas.¹

Juhtjoon: Evangeelsetes kirikutes mõistetakse Pühakirja selle keskme kaudu, milleks on Jumala ajalooline ning õndsuslooline toimimine Jeesuses Kristuses.

Lutherilt lähtuvad tõlgenduse põhimõtted on jätkuvalt jõus:

- (1) Pühakirja autoriteedi tagatis on Pühakiri ise;
- (2) Pühakiri on iseennast seletav tekst, mistõttu kirjakohti saab mõiste teiste kirjakohtade põhjal ning Jeesuse Kristuse kui Piibli põhiteema valgusel;
- (3) Pühakirja selgus avaldub selle päästesõnumi ühemõttelisuses hoolimata sellest, et on kirjakohti, mida on raske mõista

Selle põhjal on mõistetak, et tõlgendus algab esimesest sammust ehk Piibli algteksti tõlkimisest.

¹ Esitatud mõtteid on kogutud EKOE dokumendist *Üheskoos kirik I osa* 2022: 195-199), täpsustatud ja selle raamatu autori täiendatud.

Sola Scriptura põhimõtte ja pärimusega arvestamise vaheline tasakaal tõlgenduslike lahendite otsimisel on ka kaasaja oludes jätkuvalt jõus. Tänapäeval lisandunud oluline komponent on loodusteaduse ja ühiskonnateaduste tulemite suurenev kaasamine tõlgendusprotsessi.

5. Tõlgenduslikud võtted, mõisted ja nende vahelised seosed

Tänane evangeeliumi kuulutamine lähtub piiblitõlgendusest, mis leiab aset mitme-kultuurilises ja erinevatest ideoloogiatest täidetud ruumis.

Kristlik piiblitõlgendus toimub korraga nii ilmalikus kultuurikeskkonnas kui ka iseenda ehk uskuva osaduskonna piirides.

Eelnevalt vaadeldud üldises hermeneutikas sisalduvad eelmõistmisega seonduvad ning kasutavad mõisted nagu diskursus, paradigma ja ideoloogia.

Diskursus on esmalt olnud arutus mingile tekstihulgale toetuval teemal. Teadlikuma kasutuse puhul diskursus on arutlustes kasutatav tähenduste süsteem, mis sisaldab tavasid, norme, reegleid, hinnanguid.

Identiteet on osa kultuurilisest kompetentsist, mille inimene kasvades omandab ning mis väljendab seda, millega inimene end samastab.

Paradigma pärineb kreeka keelest παράδειγμα ja tähendas mustrit, näidet, eeskuju, millest juhinduda. Retoorikas mõistetakse paradigma all õpetlikku lugu. Sõna on hakatud kasutama ka mõtteraamistiku ja kontseptsiooni tähenduses, mis viib sõnakasutuse lähedale ideoloogiale ja poliitikale.

Nii diskursus kui paradigma on toime poolest seotud selle dünaamilise nähtusega, mida hermeneutikas nimetame eelmõistmiseks nii selle kujunemisena kui ka kujundamisena. Mõlemad on loomult seotud ideoloogiaga.

Ideoloogia mõiste kõnes ja kirjas ümbritseb inimest nii palju, et seda ei märka. Ideoloogiat on käsitletud tuhandetes raamatutes ja ikka on jäänud see mõiste ebamääraseks, mida tunnistavad ka ideoloogiale keskendunud autorid ise.

Kuidas ideoloogiat ka käsitletud poleks, ikka on seda seostatud sotsiaalselt jagatud ideedega, mis seob selle sõna kohemaid argitähenduste paljususega.

Ideoloogia toimib nii mõistuse ja emotsioonide komplitseeritud tasandil kui ka lihtsa praktika kaudu.

Evangeeliumi vaadeldakse sageli ideoloogia ühe vormina ja seetõttu on nende omavahelise suhte mõistmine oluline ühiskondlikes diskursustes navigeerimiseks.

Mõistete maailm(ad) tervikuna. Mõisted on igas teaduses ning seega ka eksegeetikas ja hermeneutikas nagu ehituskivid, mille sisust ja tähendusest oleneb ehituse edasine kujundamine.

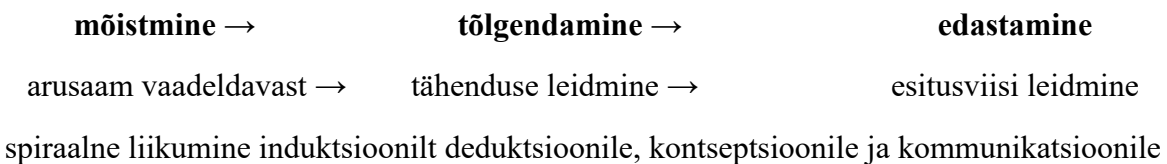
Mõisted tähistavad, avavad ja kujundavad. Teadlased kujundavad ka teistest erinevaid „mõistete ja sümbolite maailmu“

Usuteaduses toetab mõistetega töötamist uudne kristlik **sõnaveeb.ee**, millest on kasulik juhinduda nii kõnes, kirjas, kodutööde valmistamisel kui ka lõputööde ja raamatute kirjutamisel.

- Toodud analüüs lubab järeltada, et võimalikult ühiselt mõistetavatele mõistetele toetuv hermeneutika toimib tõlgendavas kogukonnas paremini, sest eelneva hariduse poolt kujundatud mõistete kasutamine on sarnasem.
- Just sõnad ja mõisted on need mõtte ja lause osised, mille abil moodustatakse hermeneutiline struktuur.
- Kristliku hermeneudi töö on avada võõrkeelsete terminite taust ja tähendus ning anda neile emakeelne vaste.

6. Kirikliku hermeneutilise töö eesmärk, etapid ja eeldused

Kui hermeneutika kiriklik eesmärk on kuulutamine² ja kristlik teenimine, siis on tõlgenduskunsti raskuspunkt praktikas, mille kõige lühem esitus hõlmab kolme etappi:

Esiteks Piibli erakordsuse ja eripära tunnistamine

Meetodi määrab objekt ehk Vanas ja Uues Testamendis ilmsiks tulev Jumala ilmutus. Sellest johtuvalt jäävad tekstide kirjutajad ise tagaplaanile. Ilmutus ja inspiratsioon on Jumala tegu ning teed Pühakirja sünni juurde, Pühakiri on aga täiesti nii Jumala tegu kui inimese tegu

Teiseks usk ja uskumine

Kristlik usk on tunnistav usk. Kristliku tõlgendusprotsessi toimimise tingimus ehk sisemine tegur on sõnumi tõlgendaja võime usulisele tundlikkusele ja empaatialle. Seda nimetatakse ka usuliseks kongeniaalsuseks.

Usk on üldise hermeneutilise eelmõistmisega sarnane, kuid seotud isiku veendumustega, erineb eelmõistmisest ja on sellest üks samm edasi. Usku võib nimetada kirikliku hermeneutika siseteguriks ning usku kui tõlgendaja identiteedi aspekti ei saa kõrvale jätta ega „maha panna“.

Kolmandaks Püha Vaimu töö ning tõlgendaja muutumise tunnistamine

² Hästi esitab seda eesmärki Osborne väljendiga „Expository preaching“ ehk seletav ning tõlgendav jutlustamine (Osborne 1991: 12).

Usk tähendab usaldust Püha Vaimu ligiolu kohta nii argises elus üldiselt kui ka Piibli lugemisel ja tõlgendamisel eriliselt. Pühakirja seesmine tundmine saab võimalikuks Püha Vaimu toimetel ning nõnda, et tõlgendaja on nagu Jeesuse jünger.

Neljandaks, Pühakirja tõlgendamine on koguduse / kiriku loomulik tegevus nii nagu on loomulik ja olemuslik ka oma tunnistuse, kuulutuse ja teoga Jumala misjonis osalemine.

Püha Vaimu toimetel saab Pühakirja tõlgendus elavaks just usukogukonnas kui õppimise ja tõlgendamise osaduses. Nii on kirikut tabavalt nimetatud Piibli kõlakojuks, kus *sola scriptura* põhimõte paneb meid mistahes muudele kirjutistele vähem kaalu andma.

Kiriku kuulutust ja selle misjonaarset mõju silmas pidades on oluline jooksvalt leida vastuseid vähemalt kahele küsimusele

(1) „Kuidas toimida nii, et lisaks Pühakirja ustavale tõlgendamisele oleksid meie kogudused ja kirikud neid ümbritsevate inimeste jaoks ka evangeeliumi elavaks tõlgenduseks?“

(2) Missugune on Piibli tõlgendamise protsessis teksti, tõlgendaja ja konteksti kõrval Püha Vaimu roll?

Tõlgendamist toetavad mõned reeglipärasused, võtted ja põhimõtted

Sõnumi mitmekordne tõendamine Piiblis. Teksti tõlgendamise käigus avastatud mustrit kinnitab see kui sõnum leiab mitmekordset tõendamist pühakirjaliste tunnistuste ketina.

Tüpoloogia ja selle kasutamine. Piiblis on mõned näited tüpoloogilise tõlgenduse kasutamisest, mille eeldus on õpetus Jumala ajaloos peidetuna olevatest sündmustest ja nende jätkuvast tähendusest.

Allegooriline tõlgendus kui erandlik võte. Teksti allegooriline mõistmine lähtub sõnade pealispindsest tähendusest selleks, et avada selle taga olevat sõnumit. Uue Testamendi ainus näide Gl 4 seab allegoorilisele tõlgendusele piirid, teeb selle tüpoloogilise menetlusega ositi sarnaseks ja kutsub kasutajat erilisele ettevaatusele.

Prohvetlik tõlgendus. Selle tõlgenduse puhul kohtume Piiblit läbiva nähtusega, mida võib sõnastada ilmutuse edasi kulgemisena ajas.

Esimene reegel seab tõlgendaja ette ülesand eristada oleviku vorm ja tuleviku vorm.

Teine reegel on see, et olevikulise prohvetliku tõlgenduse juures on vaja erilist reserveeritust.

Kolmandaks asjaolu, et teksti prohvetlik mõistmine ei too kaasa uut ilmutust, mis ületaks juba olemas oleva Pühakirja sõnumi selguse.

Kogudusliku osaduse toe põhimõte. Kirikule on kaasa antud vägi, armastus ja arukus (2Tm 1:7), mis aitab suunata ja hoida ka tõlgendaja motiive ja hoiakuid. Oluline on tõlgendaja enda vaimulik kasvamine

Kollektiivsuse põhimõtte kohaselt ei ole õige alahinnata lihtsate kristlaste usulist tunnetust ja sellest tulenevat kasu. Nimelt saab Jumala tarkus sageli teatavaks koguduse kaudu, kelle liige ka pastor ise on (Ef 3:10).

Koguduses tehtava töö ühed juhtjooned on koguduse hoidmine ja kasvatamine kõige avaramas mõttes

- *Seda head, mis sinu hoolde on usaldatud, hoia Püha Vaimu abil, kes meis elab (2Tm 1:14).*
- *Ja mida sa minult oled kuulnud paljude tunnistajate kuuldes, see anna ustavate inimeste hoolde, kes edaspidi sobivad õpetama ka teisi (2Tm 2:2).*

Hermeneutika ja jutlustamine. Asjakohase jutlustamise alus on eelnev eksegeetiline töö Piibli tekstiga. Järgneb käesoleva aja olustiku ja sihtrühma vajaduste teadvustamine. Tähelepanu keskmes võivad olla kord tervis, eetika, teisel korral sotsiaalne õigus, poliitika, keskkond, konkreetse kogukonna põletavad probleemid või kogu rahva ohu olukord.

Näiteks sai Dietrich Bonhoefferi tõlgenduse horisondis keskseks see olukord, milles nii tema, Saksamaa kui kogu Euroopa teise maailmasõja päevil asusid. Bonhoeffer ei vaikinud ja oli valmis oma tõekspidamiste avaldamise eest kannatama. Sõnumi vormimine ja edastamine nõuavad isiklikku küpsust ning julgust.

Jutlustamisel on vaja vältida nii eksegeetilise töö tegemata jätmist ja kohe esmase tunde alusel kõnelema asumist kui ka Piibli ajastulooliste seikade ja eksegeesi üksikasjade liiga pikka esitamist.

Olgu kuulutuse kujundamisel silmade ees nii Jumala au kui ligimese kasu.